

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdx Magistratevs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. XV. De Ministris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

bus in Ecclesiis conscribatur, ne quis pluribus militiis, dignitatibus, officiis imponatur, ne quis binis, trinis, pluribusve mereatur cingulis, non coniunctis ex prisca consuetudine: & nemini facultas pateat eodem tempore plusquam vnius ordinis nomen affectare, & qui supplicandum de re vetita Principi existimauerint, poenæ decem librarum auri pro temeritate quamuis infructuosa plectantur. *l. his quidem. C. qui milit.*

CAPVT XV.

De Ministris.

1. Cum delectu assumendi.

Iudicem sine ministris esse & dignitas & negotia non permittunt. quosdam autem eorum à Principe vel inferiore Magistratu accipit, quosdam sibi assumit. illos obseruare debet, ne quid supra officium attentent, nequid in eo negligant. hos magno delectu assciscere, ne per eos dignitatem suam minuat, ne noxiam sibi eligat. *Domesticorum enim, inquit Cicero, non modò facta, sed dicta etiam omnia præstanda nobis sunt.* Quare Agricolam rectè laudat Tacitus; *A se, inquit, suisque orsus, primùm domum suam coercuit, quod plerisque haud minus arduum est, quàm prouinciã regere.*

2. Quia eorum facta Iudices præstent.

Assiduè etiam in historiis legimus etiam magnos Principes, etiam magnos viros ea incommoda passos. *Iam afferrebant, inquit Tacitus l. 17. cuncta venalia præpotentes liberti, seruatorum manus subitis auidæ, & tamquam apud senem festinantes: Itemque: eadem quoque nouæ aulæ mala æquè grauiã, non æquè excusata, &c. Iterum l. 18. nondum quartus à victoriã mensis, & libertus Vitellij Asiaticus Paricletos, Patrobios, & vetera odiorum nomina æquabat.*

Igitur domesticos quidem nullos assciscat improbos; ne ipsi ignominiam parent. solent enim vitia ministrorum etiam heris affingi. nec enim creduntur probi famulatio improbo delectari. deinde domesticos coercet ne se officiis aliorum ingerant, sed domesticæ sollicitudini sibi demandatæ inuigilent. *Domesticus, inquit l. 4 C. de assess.* Iudicis à publicis actibus arceatur. Agricolam laudat Tacit. *in eius vita, quod nihil per libertos aut seruos publicæ rei.* quare & Honorius assessores & cancellarios quasi domesticos Iudicibus vetuit in prouincias ducere, sed ex officiis eligi iussit *l. nullus 1. C. de assess.*

Quin & Iustin. *in Auth. vt Iud. sine suff. in formula iuris iurandi* in hæc verba Iudicem adigit: *Sed etiam mihi assidentem semper*

per talem studebo assumere, & circa me omnes, ut non ego purus quidem sim; qui verò circa me sunt furentur, & delinquant: si quis autem inueniatur circa me talis, quod fit ab eo, me sanare, & eum expellere.

Et quidem grauius punire delinquentes domesticos, quàm extraneos Iudicem oportet. grauior enim pœna, inquit l. con-
ducto C. de conduct. l. 11. constituenda est in hos qui nostri iuris sunt, & nostra debent custodire mandata. quapropter piè Conc. Cabilon. sub Carolo cap. 21. de Iudicibus ait, ministros, quos vicarios & centenarios vocant, iustos habere debent. ne fortè eorum auaritiâ, aut rapacitate populus grauetur. Ad peccatū Regis quippe pertinet, quando Iudicibus, ministrisq; iniquis ministeriū suū complendū committit. Parisiense sub Lud. & Lot. 2. c. 3. quare & Senatus censuit, vt si quid vxores eorū qui ad officia proficiscuntur deliquerint, ab ipsis ratio & vindicta exigatur. Vnde Vlpianus l. 4. D. de Off. procon. proficisci Iudicem melius esse sine vxore, cum vxore tamen posse. tametsi Augustus non habentibus vxorem, cum reliqua supellectile, quâ missos Iudices instruebat, concubinas dederit. sed harum minor auctoritas, vxorum plerumque nimia. vt apud Tacitum lib. 3. rectè Ciccina censuerit, ne quem Magistratum, cui prouincia obuenisset, vxor comitaretur. inesse aiebat comitatui mulierū, quæ pacem luxu, bellum formidine morentur, non imbecillē tantum & imparem laboribus sexum, sed si licentia adsit, seuum, ambitiosum, potestatis auidum. & inter cætera obiiciebat, numquam repetundarum fuisse aliquem accusatū, quin plura vxoribus obiecta fuerint.

Quare & iterum Iustinianus in Auth. de mandatis Princ. præcipuè verò, inquit, officiales tuos retinebis, non permittens eis subiectos nostros impellere, neque vt illi officiales videantur quidem subiecti tibi, pro veritate autem tue præsentis voluntati.

Numquam infrequens fuit à Iudicū officialibus multa indigna postulari. l. præter. l. curialibus C. de luc. Aduoc. l. 12. sed iterū atque iterū monet Iustinian. d. l. præter. vt prouinciales cuncti Iudices tueantur, nec iniurias inultas transire permittant, & vt nihil apparitoribus vniuersorum Iudicum liceat, quod ad prædā prouincialium pertinet. vnde & rursus Iustinian. d. Auth. de mandat. Princip. Festinabis etiam consiliarium, & quicumq; fuerit circa te assumere, virum optimum, & purum vndique, & contentum iis quæ à fisco dantur.

Et seuerè Gratianus ducem non solūm quod ipse, sed & domesticus, manipularis, & minister per iniuriam extorsisset,

3.

4.

5.

An consilium vxores secum ducere.

6.

Cura in officialibus.

7.

Et animaduersione.

8.

9.

in quadruplum exsoluere iussit *l. 1. C. ad l. Inl. repet.* Verè cùm ita agitur, *inimici hominis domestici eius.* quin homo ipse suimet-
ipsum, qui sciens volens serpentem in sinu fouet: qui venena
spirantem non excutit, sed alienorum debitorum pœnas ma-
nuult luere. Post concussiones

Lingua mali pars pessima serui.

10. *Sint mini-
stri fideles
& secreti.* Si infidelis sit, arcana non celet, si quæ fortuitò dicuntur, fo-
ris eliminat, si sermones adia pheros aliis cincinnis vestiatur, aliis
coloribus pingat.

11. *Arcana cū
iis non cō-
municen-
tur.* Quapropter cuius fidem quis non habet exploratissimam,
cum eo arcana sua communicare nullatenus debet. & quod
in genere de amico docemur, vt semper cogitemus reddi pos-
se inimicū; ita maximè de domesticis statuatur Iudex, vt, quod
sequitur, ne cum quopiam nimium sit familiaris, ita vitium
in domestico vitet maximè.

Nulli te facias nimis sodalem:

Gaudebis minus, at minus dolebis.

Rara felicitas cui intra domesticos parietes non aliquando
verbum excidat, quod in foro à præcone proclamari nolit, à
quo non aliquando dicatur aliquid, fiat, geratur, quod non in
calumniam trahi possit, si alio verborum sono, & sensu recite-
tur: si aliis circumstantiis donetur: si coloribus non natiuis
pingatur.

12. *Sollicitudo
maxima
circa affe-
sorem, scri-
bam, &c.* Meritò ergo summus delectus adhibendus est in iis affici-
endis, quibus Iudex vti velit. non eques quamuis bonus in-
domitum sumit equum; non institor quamuis prudens inex-
pertum nauclerum; non Rex quamuis bellicosus ducem exer-
citus examinatum: non ergo Iudex quamuis bonus submini-
stris vtetur, qui malitiâ, qui negligentia, qui culpâ non vacent.
alioquin, vt optimè dixit pessimus Diocletianus, *bonus, aptus*

13. *venditur Imperator.* Maximè autem sollicitum esse oportet Iu-
dicem circa assessorem, consiliarium: vt disertè is in mandatis
Principum solet exprimi: graphæum, secretarium, & quicum-
que actis arcanisvè adhibentur. veniunt enim in partem Iu-
dicatorum, & rerum agendarum. quamuis enim Iudices per se,
non per assessores libellis subscribant *l. 2. de assess.* & causas
criminales definire ipsi teneantur; *l. 1. de off. eius cui man-
data.* sanxit tamen Diocletianus, vt Præsides ciuilia ne-
gotia possent, non tenerentur, cognoscere. *leg. 2. de pe-
daneis Iudic.* Igitur eos in quorum humeros Iudices par-
tem curæ suæ non tantum, sed & famæ, atque animæ reclina-
bunt;

bunt; tales exigant apud quos confidenter hæc deponi posse credant.

Eoque hodie maior cura esse debet circa eos qui sunt ab actis, secretis, graphæos, scribas, notarios, actuariorum adiutores, subadiuuas, exceptores, præsertim quod hodie tanta fides eorum scriptis tribuatur, ut testibus non interrogatis plenè probent, quanta non olim. Bald. & Ias. in l. prætor. in princip. D. de edendo. & apertè à Iustin. in Nouel. 73. siue Auth. de Instr. caut. §. si verò nullus. declaratur. vult enim testes instrumentis forensibus subscriptos, de illorum veritate interrogari, & si mortui fuerint scripturam fide carere.

Assumptos autem huiusmodi assessores & actuarios Iudices amicè & liberaliter habeant. optimè iterum Diocletianus 14.
l. 1. de assess. Studiorum labor meretur, ut hi qui in publicis administrationibus constituti, sociari sibi consiliorum participes cupiunt, spe premiorum, atque honorificentia suâ prouocent eos, quorum prudentiam sibi putant esse necessariam; non metu terribili, & necessitate incongruâ libertati. 15.
Liberaliter habendi

Quare ad modum Iudicum Pessenninus Niger salaria ex publico assessoribus constituit, ne eos grauaret, quibus assidebant. dicens Iudicem nec dare debere, nec accipere. ita Spartianus. quod & Alexander statuit. quamuis diceret eos ad Magistratum promouendos esse, qui sine assessore possent administrare. idemque Pessenninus constituit, Seuerus aliique seruarunt: ut quibus in prouinciis aliqui assedissent, postea administrarent, atque præessent.

Ex his etiam causis non est concessum cuiquam duobus Magistratibus assidere, & vtriusque iudicij curam peragere. neque enim facilè credendum est duabus necessariis rebus vnum sufficere *l. 14. de assessor.* sed neque licitum est aduocationem & patrocinium præstare, in eademque causa deinde assidere. *ne affectionis suæ, inquit eadem lex, vel aduocationis memor incorrupti Iudicis non possit nomen perferre.* vnde & Mandatis cauebatur, ut Præsides attenderent, ne patroni in causa cui patrocinium præstiterant, testimonium dicerent. *l. fin. D. de test.* 16.
Qui & vni tantum assideant.

Iterum ad modum Iudicum ad 50. dies post depositam administrationem remanebant in prouincia. *leg. 3. D. de assess.* nec qui semel assederant, per ambitionem ad eandem functionem redibant. *l. 4. ex prouincia ortus in eadem non assidebat. d. l. 3. ea diuisa ex altera ortus, in altera assidebat. ead. l.* 17.
Ac in pluribus comparantur Iudicibus ipsis.

peculium castrense habetur, quod consilij administrato-

res iuuando licitis, honestisque lucris acquisiuerint *l. 7. eod.*
 18. Enimverò difficile est æquè scrupulosam adhibere cau-
In apparitoribus olim admodum numerosis non datur tantus deletus. tionem in assumptione apparitorum, cohortalium, simi-
 liumque officialium, quorum numerosus erat exercitus.
 nam Comes Orientis 600. habuit apparitores *l. 1. C. de apparit. Comit. Orient. lib. 12.* Officium Præfecti prætorio Africæ fuit virorum 398. *l. 1. §. in officio C. de off. P. P. Affric.* aliorum numerus amplior. & apparitores hi dicebantur, *l. 2. C. de com. sac. lar. l. 1. C. de filijs Official. qui in bello mort. beneficiarij etiam dicebantur. sic omnes, inquit Vegetius lib. 2. c. 7. consecuti ali- quod munus in officio Præfectorum, beneficiarij, vel ordinarij vocantur. quo modo feuda beneficia, & vassalli beneficiarij appellantur.*

C A P V T X V I.

De fide obseruanda.

1. *Fidei obseruantia eo maior sit, quo quisque maior.* **N** Il magis eorum lumen obscurat, dignitatemque im-
 minuit quos Deus & fortuna altiùs euexit, quàm fidei
 neglectus; adeoque eius obseruantem eò quemque
 magis esse conuenit, quò sublimiùs est collocatus. vinculum
 enim est humanæ societatis, cui seruandæ potestates omnes
 sunt institutæ. quare Franciscus I. cùm Carolum V. in regno
 & potestate haberet, à quibusdam Marchiauellici seminis
 consiliariis monitus, vt occasione vteretur, respondisse fertur:
 Si fides toto orbe terrarum exularet, eam tamen Regibus ser-
 uandam esse, qui eâ solâ, nullo autem metu constringi possint.
 Sanctè: si tamen verè. nam discrepant aliorum temporum
 actiones, & monitum illustris fœminæ ab adamante elici-
 tum, ac veredaria Caroli fuga.

2. *Pænas violatæ.* Vladislaus sanè Pannoniæ Rex prætextu piæ causæ, &
 Christianismi propagandi; fidem per Christum Turcæ iura-
 tam fregisse dicitur, & Turcam ante conflictum iussisse tabu-
 las recitari, quibus hunc ipse epilogum coram exercitu addi-
 derit: *Hæc sunt, Iesu Christe, fœdera quæ Christiani tui mecum percussere per nomen tuum sanctè iurarunt, datamque sub nomine tuo fidem violarunt, perfidè Deum suum abnegarunt: nunc Christe, si Deus es, vt aiunt, & nos hallucinamur, tuas measque iniurias, te quaeso, vlci- scere: his qui nomen tuum sanctû nondum agnouere, violatæ fidei pænas ostende.* Censuerunt viri docti & pij non aliter quàm ipsi bar-
 bari, etiã illis datam fidè seruandam fuisse, & ob violationem
 Vla-